

Statens offentliga utredningar. 1955:43

Om Riksbankens sedelutgivningsrätt och därmed sammanhängande penningpolitiska frågor. Kapitel 1.

Historik över den svenska lagstiftningen om sedelutgivningen m.m.

Sedlarnas art samt regler för sedelinlösningsskyldigheten

Sveriges första penningssedlar voro de av Stockholms Banco («Palmstruchska banken») utgivna s.k. kreditivsedlarna. Det råder knappast något tvivel om att kreditivsedlarna äro att betrakta som världens första fullt utbildade, av en bank utgivna sedelmynt. Kreditivsedlarna skulle visserligen vara ett slags insättningsbevis och givas endast åt den, som hade penningar inestående i banken, men detta efterlevdes icke. Kreditivsedlarna tillkommo nämligen övervägande icke på grund av insättning utan till följd av utlåning.¹ Därav följer, att banken kunde utgiva sådana sedlar utan begränsning. Härav begagnade sig även Kungl. Maj:t. Kreditivsedelutgivningen började år 1661, men redan år 1664 hade den överstigit vad som utan rubbning av den ekonomiska jämvikten kunde absorberas av den allmänna rörelsen, vilket ledde till bankens undergång, då den -- oaktat av Kungl. Maj:t vidtagna stödåtgärder -- icke kunde inlösa kreditivsedlarna med hårt mynt.

Den överdrivna kreditivsedelutgivningen i Stockholms Banco åstadkom stor misstro hos allmänheten. När år 1668 en ny bank grundades, vilken ställdes under rikets ständers förvaltning, förbjöds också uttryckligen utgivning av dylika sedlar »eller andre, som ther til kunna hafwa liknelse».

Vid flera tillfällen under de närmaste decennierna, då statsfinanserna voro ansträngda, kommo dock framställningar från Kungl. Maj:t till bankofullmäktige om att utgiva kreditivsedlar. Bankofullmäktige kunde emellertid avvisa dessa framställningar under hänvisning till ovannämnda förbud.

Den allmänna rörelsens behov av ett mera lätthanterligt betalningsmedel än det tunga och oviga plåtmyntet ledde till att banken år 1701 började utgiva s.k. transportsedlar (vilket även Stockholms Banco gjort under sitt sista år). Transportsedlarna voro insättningsbevis, som kunde transporteras från man till man. De fungerade därmed i praktiken som våra dagars sedlar, ehuru givetvis, på grund av att transporten skulle göras skriftligen, betydligt mera tungrott. Utgivningen av transportsedlar ökades väsentligt från år 1726, då de gjordes till lagligt betalningsmedel i kronans uppbörd.

Transportsedlarnas karaktär av insättningsbevis innebar *dels* att de kunde lyda å brutna belopp i vilken som helst av de dåtida myntenheterna (den gängse enheten var daler kopparmynt), beroende på storleken av den gjorda insättningen i banken, *dels ock* att sedlarna färdigställdes först i den mån de utlämnades av bankens kassor. Det låg i sakens natur att den som presenterade en transportsedel skulle utfå dess belopp i samma hårdmynt som insättningen avsett.

Till det yttre behöllo sedlarna denna karaktär av insättningsbevis ända fram till 1830-talet, för de minsta valörerna t.o.m. ännu längre. I realiteten kom banken emellertid ganska snart till en sedelutgivning av samma slag som den i Stockholms Banco. »Insättningen» kunde göras av banken själv; det tillgodohavande, som skulle ligga bakom sedeln, kunde m.a.o. utgöras av en av banken beviljad kredit. Denna utveckling var helt genomförd i början av 1740-talet. Då började banken utgiva sedlar i fasta valörer, först 36 resp. 24 daler kopparmynt, senare även 12, 9 resp. 6 daler kopparmynt. Dessa sedlar behövde trots namnet icke transporteras. Vid denna tid började banken färdigställa sedlar i förråd.

Sedelutgivningen växte snabbt. Genom ett Kungl. plakat av år 1745 befriades banken från skyldigheten att inlösa sedlarna med annat än koppar-

¹ Några författningsbestämmelser om kreditivsedlarna ansågos icke erforderliga.

skiljemynt. Sedlarnas kursvärde i den allmänna rörelsen sjönk. Sedan man länge dryftat frågan om en realisation, d.v.s. återupptagandet av sedlarnas inlösen med hårt mynt men med mindre än deras nominella värde, bestämdes år 1776, att bankens sedlar skulle inlösas med silver efter en kurs av 18 daler kopparmynt lika med 1 riksdaler i silver. Denna kurs motsvarade »thet gångbara värde, hwartil en Svensk Specie-Riksdaler på någon tid liksom sielf sig satt», och innebar en depreciering av bankens sedlar med 50 %.

Innebörden av 1776 års reform av det svenska penningväsendet var, att detta baserades på ett *enda* mynt, nämligen riksdalern i silver, i stället för på det dittills rådande systemet med ett flertal myntsorter och räkneenheter. Bankens sedlar ställdes därefter uteslutande på riksdaler, med tillägget specie för att beteckna deras inlösbarhet med hårt mynt.

Denna ordning blev icke länge bestående. Riksgäldskontoret började år 1789 utgiva sedlar, vilka snart blevo det vanligaste betalningsmedlet. Då uppskov på obestämd tid med silverinlösningen av riksgäldskontorets sedlar snart medgavs, började dessa sedlar löpa med disagio gentemot bankens sedlar, vilka därvid började försvinna ur rörelsen. Enligt en lag av år 1802 skulle riksgäldskontorets sedlar inlösas med bankens sedlar i förhållandet $1\frac{1}{2}$ riksdaler i riksgäldssedlar lika med 1 riksdaler i bankosedlar. Denna värde-relation bibehölls allt framgent. Tvärt emot grundtanken i 1802 års realisation fortsattes emissionerna av riksgäldssedlar.

År 1809 upphörde banken i praktiken att inlösa sina sedlar med silver och år 1818 upphävdes skyldigheten att verkställa dylik inlösen även formellt.

Resultatet av den här ovan skisserade utvecklingen blev, att landet efter hand fick tre valutor:

- riksdaler i silver eller »riksdaler specie» (i egentlig mening),
- riksdaler i bankosedlar eller »riksdaler banko»,
- riksdaler i riksgäldssedlar eller »riksdaler riksgälds».

Anmärkas bör, att såväl bankens som riksgäldskontorets sedlar lödo på »riksdaler specie», ehuru sedlarna icke längre inlöstes med hårt mynt.

År 1830 antogs ett förslag om myntbestämning, som innebar, att bankens sedlar skulle inlösas med silver efter en kurs av $2\frac{2}{3}$ riksdaler i bankosedlar lika med 1 riksdaler i silver. Denna kurs motsvarade det medelvärde i silver, för vilket bankens sedlar under en längre tid varit gångbara i den allmänna rörelsen, och innebar en depreciering av bankosedlarna med 62,5 %. Riksdaler riksgälds skulle inlösas efter en kurs av 4 riksdaler = 1 riksdaler i silver.

Inlösningen av sedlarna med silver i enlighet härmed började den 1 oktober 1834. I samband härmed infördes en helt ny typ av sedlar. Sedeln hade ej längre karaktär av insättningsbevis utan innehöll en löftesmening, innebärande att banken skulle inlösa den med så och så mycket silver. Införandet år 1855 av en ny myntenhet, riksdaler riksmünt, innebar ingen ändring härutinnan.

Guldmynt hade präglats i vårt land sedan flera sekler tillbaka. De ingingo emellertid icke i landets egentliga myntsystem utan voro närmast dels internationella handelsmynt, dels presentmynt för de högre socialklasserna. Bankofullmäktige fastställde tid efter annan de kurser, till vilka dukater skulle inresp. utväxlas i banken. I samband med de landvinningar, som guldmyntfoten gjorde i världen i mitten av 1800-talet, uppkom emellertid även hos oss frågan om övergång från silver- till guldmyntfot. Beslut om sådan övergång fattades år 1873, då Sverige och Danmark ingingo den skandinaviska myntunionen, till vilken Norge två år senare anslöt sig. På bankens sedlar kom detta till uttryck på det sättet, att löftet om inlösen av sedeln från att avse så och så mycket silver ändrades till »guldmynt enligt lagen om rikets mynt den 30 maj 1873».

I samband därmed ändrades § 72 regeringsformen, vilken paragraf sedan år 1830 innehållit bestämmelse om skyldighet för riksbanken att vid anfordran inlösa sina sedlar med silver, att avse skyldighet att inlösa sedlarna efter deras lydelse med silver eller guld (se SFS 1873, nr 21). Inlösen med silver avsåg sådana sedlar, som utgivits före ikraftträdandet av 1873 års myntlag. I samband

med tillkomsten år 1897 av ny lag för Sveriges riksbank borttogos orden »med silver» ur § 72 regeringsformen (se SFS 1897, nr 32).

Guldinlösningskyldigheten var sedan suspenderad under tiden den 18 maj 1915 -- den 4 februari 1916 och den 18 mars 1920 -- den 31 mars 1924. Från och med den 28 september 1931 har riksbanken jämlikt successivt förnyade beslut av Kungl. Maj:t resp. av Kungl. Maj:t och riksdagen varit fritagen från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld; den nu gällande kungörelsen i ämnet är av den 3 juni 1955 och avser tiden till utgången av juni 1956 (se SFS 1955, nr 311).

Sedeltäckningsbestämmelser

De bestämmelser angående metalltäckning av riksbankens sedlar, som utfärdats före år 1845, gingo i allmänhet ut på att täckningen skulle uppgå till en viss kvot av den utelöpande sedelmängden. I 1779 års bankoreglemente stadgades sålunda, att riksbanken borde ägna all omsorg åt att uppbringa den »redbara och rörliga fonden» till tre fjärdedelar av hela växelbankogälden, d.v.s. utelöpande sedlar samt för transporträkning inestående assignationsfond. Denna bestämmelse torde få ses mot bakgrunden av den tidigare utvecklingen, genom vilken sedlarna blivit oinlösliga, tills de genom 1776 års realisation inlöstes till halva värdet. I samband med den nya myntrealisation, som beslöts år 1830, utfärdades nya bestämmelser. Det stadgades därvid, att sedelstocken jämte belopp inestående å räkning till fem åttondelar skulle vara täckt av metallisk kassa. 1834 ändrade bankoutskottet proportionen till två femtedelar.

Sedan England genom den s.k. Peelska bankakten av år 1844, vars bakgrund skall belysas i nästa kapitel, ordnat sin sedelutgivning enligt det s.k. kontingentsystemet, som krävde full täckning av sedlarna utöver en viss kontingent, anslöt sig även Sverige till detta system. Genom 1845 års bankoreglemente bestämdes sålunda, att riksbanken skulle ha rätt att utge sedlar för ett belopp motsvarande den metalliska kassan (guld och silver), fordringar i utlandet och därutöver ett belopp av 20 milj. riksdaler banco. Valutatillgångar likställdes alltså med den metalliska kassan. Å andra sidan krävdes liksom förut täckning icke endast för utelöpande sedlar utan också för avista deposita. Här förelåg alltså en avvikelse gentemot den engelska lagstiftningen, vilket bör ses mot bakgrunden av den äldre svenska lagstiftningen. År 1858 höjdes den täckningsfria kontingenten till 30 milj. riksdaler riksmünt och år 1879 till 35 milj. riksdaler riksmünt. Under 1870-talet modifierades successivt reglerna för vilka skulder, som i täckningshänseende skulle likställas med utelöpande sedlar. Från och med år 1875 förelåg sålunda täckningsplikt endast för medel inestående på folioräkning samt för utelöpande postväxlar.

Den år 1881 tillsatta stora bankkommittén framlade år 1883 ett betänkande, som huvudsakligen behandlade de privata affärsbankernas organisation men också innefattade förslag till ny lagstiftning för riksbanken. Riksbanken förut-sattes successivt komma att övertaga de enskilda bankernas sedelutgivning. De nya bestämmelser, som föreslogos rörande sedelutgivningen, antogs i huvudsak av 1887 års riksdag. Paragrafen om sedeltäckningsbestämmelserna i 1887 års bankoreglemente (§ 5) fick följande lydelse:

Mom. 1. Riksbanken äge att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av följande tillgångar:

- a) metallisk kassa så beräknad som i § 6 sägs;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport därifrån varande, mot sjöfara försäkrat guldmünt eller omyntat guld; och
- c) hos bankinrättningar eller handelshus på utrikes ort i löpande räkning inestående medel.

Mom. 2. Utöver det enligt mom. 1 medgivna belopp vare riksbanken berättigad till en sedelutgivning av högst fyrtiofem miljoner kronor under villkor att de på grund härav utgivna sedlar motsvaras av följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk

börs noteras; och

c) växlar, betalbara inom eller utom riket.

Rörande den metalliska kassan stadgades i § 6, att den skulle omfatta allt inom landet befintligt, banken tillhörigt svenskt och utländskt guldmynt, omyntat guld samt, till högst en femtedel, silvermynt,präglat enligt 1873 års konvention. Den metalliska kassan skulle uppgå till lägst 15 milj. kr. Men detta minimibelopp skulle höjas med 30 % av den del av den täckningsfria sedelkontingenten, som låg mellan 35 och 45 milj. kr.¹

Denna anordning är av intresse särskilt i det hänseendet, att kvottäckning härmed faktiskt tillämpades för en del av sedelstocken, som låg mellan den täckningsfria och den heltäckta delen. Häri ligger upprinnelsen till det *blandade* system, som sedan utvecklades.

En annan viktig nyhet var bestämmelserna om supplementär täckning. Avsikten med dessa bestämmelser var »att ytterligare betrygga även de metalliskt obetäckta sedlarnas inlösen» (1881 års bankkommittés betänkande s. 263). Då kommittén föreslog en sådan ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt, att riksbanken även utan att väsentligt öka sin metalliska kassa skulle kunna övertaga en del av de enskilda bankernas sedelutgivning, ansåg den lämpligt att på detta sätt skydda inlösningen.

En tredje nyhet av principiellt intresse var, att folioräkningar och utelöpande postväxlar uteslöts från den beräknade summa, för vilken täckning erfordrades. Endast de verkliga utelöpande sedlarna behövde alltså hädanefter täckas. Anledning till denna reform synes i främsta rummet ha varit en önskan att vidga gränserna för riksbankens sedelutgivningsrätt på ett sätt, som icke kom till uttryck i en höjning av den täckningsfria kontingenten. Men kommittén anförde även det skälet, att de gällande bestämmelserna voro inkonsekvent utformade, i det att endast folioräkningar och postväxlar inräknades i sedelstocken, medan andra avistaskulder, som hänförde sig till upp- och avskrivningsräkningar eller till beviljade kassakreditiv, uteslöts från täckningsreglerna (jfr s. 319 -- 20).

Genom 1897 års lag för Sveriges Riksbank, som trädde i kraft vid ingången av år 1899, överfördes all sedelutgivning efter en viss övergångsperiod till riksbanken, i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som framlagts av 1889 års bankkommitté i ett betänkande av år 1890. Det blev därför nödvändigt att i detta sammanhang ytterligare öka riksbankens sedelutgivningsrätt. Paragraferna rörande sedelutgivningsrätten ändrades därvid på följande sätt: den sedelkontingent, för vilken endast supplementär täckning erfordrades, höjdes till 100 milj. kr.; för den metalliska kassan, som nu endast skulle omfatta inom landet befintligt guldmynt och omyntat guld, stadgades ett minimum av 25 milj. kr., som skulle höjas med 30 % av det belopp av sedelmängden, som låg mellan 60 och 100 milj. kr. Konsekvenserna härav blevo följande: en metallisk kassa på 25 milj. kr. medförde en sedelutgivningsrätt på 85 milj. kr. med tillägg av ett belopp svarande mot riksbankens guld i utlandet och utländska valutor; vid en ökning av den metalliska kassan till 37 milj. kr. ökades sedelutgivningsrätten till 137 milj. kr.; därefter krävdes full guld-täckning av sedlarna. Den helt täckningsfria kontingenten hade alltså höjts från 35 till 60 milj. kr. och den kontingent, för vilken kvottäckning tillämpades, från 13 till 52 milj. kr.

En definitiv övergång till ett blandat kontingent- och kvottäckningssystem skedde genom 1901 års lag angående vissa ändringar i riksbankslagen, som baserades på ett av särskilda kommitterade år 1900 avgivet betänkande. Enligt denna lag fingo paragraferna om sedelutgivningen följande lydelse:

¹ Denna anordning motiverades av 1881 års bankkommitté på följande sätt (s. 264): »Det har nämligen ansetts föga lämpligt att vid en stark stegring av sedelemissionen utöver dess vanliga gränser banken skulle kunna alltjämt bibehålla sin kassa vid dess lägsta ståndpunkt, och man har följaktligen velat genom detta stadgande ålägga banken att vid sådant förhållande i någon mån öka även sina inväxlingsfonder för att vid det sannolika snara återströmmandet till banken av sedlarna kunna intaga desamma utan vidtagande av särskilda och möjligen störande åtgärder.»

6 §.

Riksbanken äger rätt att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av följande kassatillgångar:

- a) metallisk kassa, så beräknad, som i 8 § sägs;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport därifrån varande, mot sjöfara försäkrat guldmynt eller omyntat guld;
- c) hos bank eller bankir på utrikes ort i löpande räkning inestående medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning.

7 §.

Utöver det enligt 6 § medgivna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgivning av ett hundra miljoner kronor, samt därest den metalliska kassan överstiger fyrtio miljoner kronor, av ytterligare ett belopp, uppgående högst till den summa, varmed den metalliska kassan överstiger fyrtio miljoner kronor.

Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de överstiga de i 6 § omnämnda kassatillgångar motsvaras av följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;
- c) växlar, betalbara inom eller utom riket.

8 §.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntat guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än fyrtio miljoner kronor.

Under förutsättning att den metalliska kassan icke understeg 40 milj. kr. fick riksbanken enligt dessa bestämmelser rätt att utge sedlar till ett belopp, som med 60 milj. kr. översteg den metalliska kassans dubbla belopp jämte beloppet av guld i utlandet och utländska tillgodohavanden. Därmed var grunden lagd för den kombination av kvotdels- och kontingentsystem, som skulle komma att tillämpas för sedelutgivningen i Sverige ända fram till 1948, då täckningsbestämmelserna suspenderades. Enligt detta system skulle den metalliska kassan uppgå till minst hälften av den sedelmängd, som översteg en viss täckningsfri kontingent.

I betänkandet av år 1900 återfinnes icke någon närmare motivering för detta system. De sakkunniga framhålla endast, att de i England, Tyskland, Norge och Danmark tillämpade täckningssystemen icke mana till efterföljd i Sverige, utan att det är lämpligare att vid en ökning av sedelutgivningsrätten gå en medelväg mellan de gällande bestämmelserna och ett av bankofullmäktige samma år avgivet förslag. Enligt detta skulle riksbanken mot 25 milj. kr. i metallisk kassa få utge 125 milj. kr. sedlar, varefter skulle tillämpas en kvottäckning av 40 %.

Efter framställning av fullmäktige i slutet av år 1912 genomfördes år 1913 en ny ökning av sedelutgivningsrätten, varvid samtidigt ifrågavarande paragrafer omredigerades på följande sätt:

6 §.

Riksbanken äger att utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, så beräknad som i 8 § sägs, samt därutöver till ett belopp av etthundraötjugufem miljoner kronor.

7 §.

Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de överstiga bankens metalliska kassa motsvaras av följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara statspapper;
- b) allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer ävensom andra inhemska obligationer, som noteras i utländsk börs;
- c) på utrikes ort nedsatt eller under transport därifrån varande, mot sjöfara försäkrat guldmynt eller omyntat guld;
- d) växlar, betalbara inom eller utom riket;
- e) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning inestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning.

8 §.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntat guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än sjuttiofem miljoner kronor.

26 §.

--- --

Riksbanken skall innehava minst ett belopp, som motsvarar reservfonden, i följande tillgångar:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) växlar betalbara utom riket;
- c) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning inestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning;

åliggande det fullmäktige, att, i händelse dessa tillgångar någon gång nedgå så att de tillsammans ej motsvara reservfonden, så fort sig göra låter, ånyo uppbringa dem till ett mot reservfonden svarande belopp.

Därmed hade alltså den betydelsefulla ändringen gjorts, att de utländska valutorna, som ända sedan år 1845 hade fått tjäna som primär täckning, överfördes till den sekundära täckningen. Den av fullmäktige härför anförda motiveringen gick ut på att sedelutgivningsrättens direkta beroende av dessa behållningar skulle vara ägnat att minska elasticiteten av samma rätt. Samtidigt gjordes den ändringen i § 26, att förutom utländska statspapper även utrikes växlar och utrikesbehållningar finge inräknas i de tillgångar, som skulle motsvara reservfonden.

Då riksbankens utländska tillgodohavanden under det sista årtiondet hade varierat mellan 25 och 35 milj. kr., inskränkte sig den verkliga ökning av sedelutgivningsrätten, som blev resultatet av denna reform, till 30 à 40 milj. kr., vilken ökning var motiverad av omsättningens behov.

Då världskriget gjorde en ny ökning av sedelutgivningsrätten nödvändig, infördes genom lagändring år 1914 följande stycke i 6 §:

Om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må Konungen och Riksdagen samfällt eller, om Riksdagen ej är samlad, Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst etthundratjugufem miljoner kronor; åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

Samtidigt bestämdes, att i den supplementära täckningen även finge inräknas lån mot sådana värdepapper som vore täckningsgilla.

År 1915 omformulerades 6 § så, att det tillkom »Konungen och riksdagen samfällt» att lämna det ifrågavarande medgivandet. Det Konungen ensam givna bemyndigandet flyttades till en särskild författning men förnyades ej åren 1916 och 1917.

År 1918 kulminerade prisstegringen och därmed rörelsens behov av omsättningsmedel. Det blev därför nödvändigt att under detta år taga den i 6 § omnämnda extra sedelutgivningsrätten i anspråk. Men då även denna kontingent visade sig vara otillräcklig, gavs bemyndigande åt Konungen att ge riksbanken tillstånd att under begränsad tid utge ytterligare en sedelkontingent å högst 125 milj. kr. Dessa extraordinära rättigheter avvecklades sedan successivt.

År 1930 bestämdes omfattningen av den ordinära sedelutgivningsrätten till 250 milj. kr. utöver dubbla metalliska kassan, för vilken minimibeloppet höjdes från 75 till 150 milj. kr. Samtidigt bestämdes, att även guld i utlandet, intill 15 % av metalliska kassan, finge inräknas i densamma.

År 1932, sedan guldmyntfoten övergivits, fingo bestämmelserna i 6 § om den extraordinära sedelutgivningsrätten en ny avfattning. Konungen återfick sin rätt att, då riksdagen ej är samlad, lämna det ifrågavarande medgivandet åt riksbanken. Samtidigt vidgades förutsättningarna för rättens begagnande till »utomordentliga omständigheter» och höjdes sedelkontingenten till 350 milj. kr. Därjämte vidtogs en lagändring i fråga om den omfattning, vari utlånade medel finge inräknas i den supplementära täckningen.

År 1933 höjdes den ordinära sedelutgivningsrätten till 350 milj. kr. utöver dubbla metalliska kassan. I den skrivelse, som låg till grund för denna lagändring, sade sig fullmäktige tidigare ha övervägt en principiell omläggning av

bestämmelserna om sedelutgivningen, så att riksbanken medgaves rätt att utge sedlar till ett belopp, som med en fix kontingent översteg guldkassan. Fullmäktige hade emellertid kommit till den slutsatsen, att tidpunkten ännu icke var kommen för en lagstiftning på längre sikt.

Vid utfärdandet av riksbankslagen av år 1934 vidtogos endast redaktionella ändringar i paragraferna rörande riksbankens sedelutgivningsrätt.

I syfte att möjliggöra den större elasticitet i penningssystemet, som påkallades av då rådande förhållanden, utfärdades den 22 december 1939 lag (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m.m. Denna lag gällde ursprungligen till och med den 31 mars 1940 men erhöll därefter fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 16 maj 1947 (nr 194), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes till och med den 30 juni 1948. Lagen i fråga utgjorde ett led i krigsårens beredskapslagstiftning och hade karaktären av en fullmaktslag, tillämplig vid krig eller krigsfara, vari riket befann sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Med stöd av 1939 års lag utfärdade Kungl. Maj:t kungörelsen den 31 januari 1940 (nr 54) med viss bestämmelse angående riksbankens metalliska kassa, varigenom stadgandet i 11 § första stycket riksbankslagen angående metalliska kassan temporärt sattes ur kraft. I sagda kungörelse förordnades, att såsom riksbankens metalliska kassa skulle räknas allt riksbanken tillhörigt guld. De i riksbankslagen givna begränsningarna för sedelutgivningsrätten, vilka sammanhängde med guldets placering, hade nämligen ansetts lägga hinder i vägen för en sådan fördelning av riksbankens guldbehållning, som ur säkerhetssynpunkter varit mest betryggande. Samtidigt bestämdes genom särskilt Kungl. brev att vid beräkningen av sedelutgivningsrätten guldets skulle upptagas till dagsvärdet i stället för till bokföringsvärdet.

Sedermera utfärdade Kungl. Maj:t, likaledes med stöd av 1939 års lag, den 14 februari 1947 kungörelse (nr 31) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning, varigenom ökning medgavs av det belopp, varmed sedelutgivningen jämlikt 9 § första stycket riksbankslagen finge överstiga dubbla summan av metalliska kassan. Genom kungörelsen ökades sålunda nämnda belopp från 350 till 1 400 miljoner kronor. Genom kungörelse den 20 juni 1947 (nr 251) ökades beloppet ytterligare till 2 500 miljoner kronor.

1939 års fullmaktslag, som upphörde att gälla med utgången av juni månad 1948, ersattes av lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

I sistnämnda lag stadgades, att under tiden från och med den 1 juli 1948 till och med den 30 juni 1949 skulle gälla, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen finnes stadgat, att riksbanken finge utgiva sedlar till ett belopp av högst 3 200 miljoner kronor (1 §). Därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövades nödigt, bemyndigades Konungen att, om riksdagen ej vore samlad, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 700 miljoner kronor. Dylikt av Konungen lämnat medgivande skulle, därest detsamma icke godkändes av riksdagen inom tjugu dagar från det riksdagen åter sammanträtt, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla (2 §). I lagen föreskrevs därjämte att som riksbankens metalliska kassa skulle räknas allt riksbanken tillhörigt guldmünt och omyntat guld (3 §).

1948 års lag har under de följande åren ersatts med liknande lagar, genom vilka riksbankens sedelutgivningsrätt successivt höjts på sätt nedan anges:

fr.o.m. den	1 juli 1949	3 500 milj. kr.
»	»	1 juli 1951
»	»	20 dec. 1951
»	»	1 juli 1952
»	»	16 dec. 1953
»	»	1 juli 1954

» » 1 juli 1955 5 800 » »